

## CHP’NİN DIŐ VE İÇ İLİŞKİLERİ

CHP muhalefette iken, daha seçimlerden önce, bu partiye ilişkin olarak bir noktayı ısrarla belirttik: CHP, ABD’ye ve büyük burjuvaziye güven ve güvence verme çabasındadır. Ecevit’in Batı Avrupa ile ABD’ye yaptığı geziler ve döndükten sonra işadamları ve sanayicilerle yaptığı görüşmeler aynı çabanın çok yoğun ve artık hiç bir perdelenmeye gerek görülmeden apaçık ortaya konan yeni girişimleridir.

CHP iki nedenle böylesine güven ve güvence verme çabasında olmuştur. Birincisi, CHP bir burjuva partisidir, burjuvazinin giderek “ikinci seçeneği” durumuna gelen partidir. İkincisi CHP, emperyalizme ve büyük burjuvaziye güvence verip güvenini belirli ölçüde kazanmadıkça iktidar olamayacağını -ve iktidarda kalamayacağını- biliyordu, bilmektedir. İktidara gelmek ve iktidarda kalmak sadece genel seçimlerde ve Meclis içinde bir oy aritmetiği sorunu değildi. Emperyalizmin ve büyük sermaye sınıflarının karşısına işçi, emekçi sınıfların; demokratik ilerici güçlerin ağrılığını koymaya ise CHP hiç yanaşmadı.

Ecevit Avrupa’da AET ve Federal Almanya yetkilileriyle yaptığı temaslarda sürekli, Türkiye’nin NATO’dan ayrılma niyetinde olmadığını, “dünya güçler dengesini değiştirmek”, Batı’dan kopmak istemediğini anlatmış ve buna Batılıları inandırmaya çalışmıştır. ABD’de aynı doğrultuda yoğun çaba göstermiş, basının kullanmaktan hoşlandığı deyimle “maraton” çalışmaları yapmıştır. Ayrıca Avrupa ve Amerika’da işadamlarıyla yaptığı görüşmelerde Türkiye’nin yabancı sermayeye karşı olmadığını, tersine, Türkiye’nin yabancı sermaye yatırımları açısından çekici olanakları bulunduğunu, yabancı sermayenin ülkeye gelmesini arzuladıklarını belirtmiştir. Bu temas ve görüşmeler yapılmadan önce Uluslararası Para Fonu (IMF) ile anlaşmaya varılmış ve Fon’ca ileri sürülen şartların kabul edilmiş olması, Avrupalılarla Amerikalıların Ecevit’in verdiği güvencelere inanmalarını kolaylaştıracak bir etkendi.

Ecevit bir yandan bıkip usanmaksızın bu anlatımları tekrarlar, güvenceleri verirken, öte yandan da Türkiye’nin, ambargo kalkmadığı, ekonomik yardım yapılmadığı takdirde belli önlemler almak, girişimler yapmak durumunda olduğunu da ısrarla belirtti. Ecevit yanlısı yazarlar bunun bir tehdit, bir şantaj havasında yapılmadığını vurguladıysalar da, yine de, bu belirtmelerin Avrupa ve Amerikalıları belli yönde, Türkiye’ye yardım yönünde etkilemek amacını güttüğü açıktı. Nitekim, ambargonun kalkacağına, ekonomik yardımların geleceğine inancı güçlendiği ölçüde Ecevit, belli konularda ve belli ölçülerde NATO’ya karşı alır göründüğü tavırdan ve detantı savunma, Sovyetler Birliği’ne yaklaşma konumundan geriledi. Detant ve Sovyetler Birliği’yle yakın ilişkiler konularını Avrupa ve Amerikalılara karşı bir koz olarak kullandığı açıktı.

NATO Zirve Toplantısı haberleri basında yer almaya başladığında bu toplantıya katılmamanın dahi sözü edildi. Silahlanmanın artırılmasını öngören NATO uzun

vadeli savunma programı detanta aykırıydı ve Türkiye'nin ekonomisi bu silahlanmaya katkıda bulunmaya müsait değildi.

Sonra, uzun vadeli savunma programına ilişkin programın imzalanmayacağı, muhalefet şerhi veya ihtiraz kaydı konacağı haberleri çıktı. Bu durumda, oybirliği şart olduğu için savunma programına ilişkin kararın alınamayacağı, Amerika'nın hazırladığı belgenin kabul edilip yayınlanamayacağı üzerinde duruldu. Ama sonunda, NATO'lu müttefikler Türkiye'ye yardımda bulunduğu takdirde ve ölçüde Türkiye'nin savunma programına katılacağını (beş milyon dolarlık bir yükümlülük) Ecevit kabul etti.

Aynı biçimde, başlangıçta, detanta aykırı düşen tavır ve ifadelere karşı çıkılacağı söylendi. Ecevit verdiği demeçlerde detanttan yana çıktı, Sovyetler Birliği'nin bir tehlike teşkil etmediğini belirtti. NATO Zirve Toplantısı'nı toplantı başkanı olarak açarken de böyle konuştu. Aynı açılışta Carter'ın Sovyet tehlikesinin artışından söz etmesi karşısında basın Carter'la Ecevit arasında bir çelişkinin yer aldığı noktada üzerinde durdu. Ama toplantı sonunda yayınlanan NATO bildirisinde Afrika'daki duruma ilişkin olarak Sovyetler Birliği'nin suçlanmasına Ecevit itiraz etmedi, bildiriye imzaladı.

Özetlersek, Avrupalı ve Amerikalı yetkililer ve çevreler Ecevit'e karşı bir yatıştırma ve oyalama taktiği uygulayarak onu kendi istedikleri sonuca doğru -NATO toplantısının aykırı bir ses çıkmaksızın gürültüsüz patırtısız yapılması ve bildirinin yayınlanması sonucuna doğru- başarıyla götürdüler. Ödün veren, Türkiye adına Ecevit oldu. Yukarıda belirteğimiz gibi ilk konularından geriledi, ABD'nin ve NATO'lu müttefiklerin istedikleri (ve aslında kendisinin de benimsediği) konuma geldi. Ayrıca Kıbrıs'a ilişkin olarak, Rum göçmenler konusunda Denктаş ağzından ABD'yi memnun eden yeni açıklamalar yaptırdı. Gezi sonunda Ecevit, ambargonun kalkacağı konusunda inancının kuvvetlendiğini ve ambargo kalktıktan sonra ABD ile ilişkilerin daha sağlam esaslara oturtulacağını açıkladı. Ecevit ve CHP yanlıları için geriye, Ecevit'in çok beğenildiği, tutulduğu, saygı gördüğü tesellisi kaldı

Şimdi, Carter'ın ve yönetiminin ambargo sorununu daha ciddi ele aldığı, kararlı ve sürekli girişimlerde bulunduğu konusu işlenip duruyor. Bu iddialar doğru ise, bunun iki nedeni olabilir: Birisi, Türkiye'nin yeterince "yola geldiği" ve daha da geleceği kanısına varılmış olunması; ikincisi, ABD'nin üslerin kapanmasından çok, Sovyetler Birliği ile yakınlaşmadan kaygı duyması. Önümüzdeki günlerde Ecevit'in Sovyetler Birliği'ne yapacağı gezinin fazla "yakınlaşma" ile sonuçlanması için Carter yatıştırma-oyalama taktiğine devamlı, ambargonun kalkması için girişimlerini hızlandırmış olabilir. Şurası dikkat çekicidir ki, ambargonun kalkabileceği tahmin olunan tarih sürekli geriye atılıyor. Mayıs'tı, Haziran oldu; şimdi de Temmuz'da kalkacağından söz ediliyor: sonra da seçimler araya giriyor diye sonbaha ertelenmesi olası. Tipik oyalama taktiği.

Sovyetler Birliği ile ilişkileri geliştirme konusunda Türkiye tarafında bir durgunluk var. Sovyet Genel Kurmay Başkanının ziyareti sırasında ve sonrasında Sovyetler Birliği'nden silah alınması konusu epey yazıldı çizildi. Şimdi kesinlikle "Sovyetler'den askeri yardım istenmeyecek" deniyor. Bir saldırmazlık anlaşması konusunda da mırın kırın ediliyor. Ecevit, Helsinki Belgesini imzalayan tarafların

saldırmazlığı esasen kabul etmiş bulduklarını, Sovyetler Birliği ile Türkiye de bu belgeyi imzalamış olduklarına göre ayrıca bir saldırılmazlık anlaşmasına gerek olmadığını söylüyor. İmzalanacak siyasal belgenin genel formüllerin ötesine gitmemesi ve Türk tarafının görüşmeleri daha ziyade ekonomik, teknik, mali konular üzerinde yoğunlaştırmak istemesi olasıdır.

Sovyetler Birliği ile ilişkiler konusunda gözden kaçırılmaması gereken nokta şu: Türkiye Sovyetler Birliği ile ilişkilerini -arada dalgalanmalar olacak olsa bile- bozamaz. Türkiye ekonomisi sosyalist dünyaya açılmak zorundadır. Ne kadar borçları ertelse, yeni krediler verse de, kendisi hasta ve bunalımlı olan emperyalist-kapitalist dünya Türkiye kapitalizminin bugün gelmiş olduğu noktada ihtiyaç duyduğu tüm gelişme olanaklarını sağlayabilecek durumda değildir. Kaldı ki Batı'nın, Türkiye'nin ileri teknolojiye kavuşması, ihracatını artırması gibi bir sorunu da yoktur. Finansman kaynakları açığını kapatmak, ileri teknoloji transfer etmek, pazar tıkanıklığını gidermek bakımından Türkiye kapitalizmi sosyalist dünyaya açılmadan edemez.

Ecevit yurda döndükten birkaç gün sonra İstanbul Sanayi Odası'nın kuruluş yıldönümünde konuşarak bu kez işadamlarına tam, açık güvence verdi. Bir İstanbul gazetesinin manşetine göre "Ecevit işadamlarının kafasındaki bütün kuşku­ları sil­di". CHP'nin yeni programı daha teksir edilmiş tasarı halinde elimize geçmişken Çark Başak'da (1 Aralık 1976, Sayı 20) yazdığımız yazıda bu programın burjuvaziye güvence verdiği­ne, değişen koşullarda sermaye sınıflarının varlıklarını sürdürebilme ve güvenliklerini sağlayabilmelerinin ancak CHP'nin öngördüğü düzende mümkün olacağını belirttiğine işaret etmiştik. Çok sözü edilen "düzen değişikliği"nin ise gerçek bir değişiklik olmadığını sözlü ve yazılı açıklamalarımızda sayısız kez belirttik. Gerçek niyetlerini ve niteliğini emekten yana bir görünüm ve iddialar altında gizliye gelmiş olan CHP artık sis perdelerine gerek duymadan işçi sınıfının karşısında ve sermayenin yanında yer alıyor. Geziye çıkmadan önce işçi ücretlerinin artışına karşı yaptığı sert çıkıştan sonra Ecevit, sözü geçen sanayi odası toplantısında "işçi ücretlerinin makul bir düzeye oturtulması"ndan söz ediyor. Bu oturtmanın "temel şartı kâr ve fiyatların da makul bir düzeye oturtulmasıdır" diyor­sa da, haberi veren gazete­ye göre, "Bu sözlerin kârlara ilişkin bölümü sanayicileri ikinci derecede ilgilendirdi". "Ücret artışlarının sınırlandırılmasına ilişkin bölümü ise, yüre­kten alkışlandı". Elbette! İşadamları kâr ve fiyat kontrollerinin -hele yüksek enflasyon dönemlerinde- etkin olabilmesinin imkânsızlığını biliyorlar, ücretlerin sınırlandırılması ise onların yıllardır ısrarla ileri sürdükleri bir talep.

Yine düzen değişikliğine ilişkin olarak Ecevit "Türkiye'deki ekonomik gidiş sol­dan da bakılsa, sağdan da bakılsa değişmelidir" dedikten sonra düzen değişikliğinin "döviz yutan sanayilerin teşvik edilmemesi, enerji ve madenler dışında devletleştirme­ler yapılmaması, sanayi­in ihracata yönelmesi anlamlarına geldiğini" ekliyor. Bu sözler de sanayiciler tarafından ayakta alkışlanıyor!

Ecevit özel sektörün aklındaki bir şüpheyi daha yok ediyor: "Yeni teknoloji ge­tiren ve ihracata yönelik üretimde bulunan yabancı sermayeye karşı olmadığını ve Avrupa ile Amerika'daki temaslarının bu tür yabancı sermaye teminini kolaylaştırıcı bir ortam yarattığını" sanayicilere müjdeliyor.

Ve nihayet Maliye Bakanı Müezzinoğlu Başbakanının burjuvaziye güvence ver-

me çabasını tamamlayıp noktılıyor. İşadamlarının “kurumlaşmayı önlüyor” iddiasıyla vergi yasası tasarısında itiraz ettikleri hükümlerin “karşılıklı görüşme” ile düzeltilebileceğini açıklıyor ve bu sözler de alkışları artırıyor.

Böylece sanayici düzen değişikliğinin kendi çıkarlarına ters düşmeyen, aksine uzun dönemde koruyan bir düzen değişikliği olduğuna gerçekten ikna oluyorlar. “Düzen değişikli”ğinin bu gerçek yüzünü, asıl, CHP’ye bel bağlamış işçi-emekçi kesimlere, iyi niyetli sollara anlatmak, onları ikna etmek gerekiyor.

Partimizin yapmakta olduğu, bundan sonra da yapmaya devam edeceği budur.

*Çark Başak, Sayı 49, 16 Haziran 1978*